

УДК 321.01.

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ
МАЛОГО ІННОВАЦІЙНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ**

В.В.МЕЛЬНИК, кандидат економічних наук

В.В.БОБКО, кандидат економічних наук

О.М.ПОЛІЩУК, кандидат економічних наук

Уманський національний університет садівництва

Інноваційна стратегія має стати стимулом для співпраці держави і бізнесу. Розвиток малого інноваційного бізнесу повинен мати підтримку всіх важелів економічної політики. Інноваційна активність малих підприємств в Україні сьогодні знаходиться на стадії занепаду. Розвиток малого інноваційного бізнесу має бути пріоритетним напрямком державної політики.

Визначення названих напрямів державного регулювання розвитку підприємств дає можливість спрямувати дії держави у бік оптимізації впливів негативних та позитивних рис глобалізації на розвиток національного підприємницького сектору.

***Ключові слова:** інновації, бізнес, держава, глобалізація, розвиток, економіка, підприємство, пріоритет, ринок.*

Постановка проблеми. Одним з основних принципів формування системи управління інноваційною політикою є створення умов для оптимального розвитку науково-технічного потенціалу національної економіки. При всій різноманітності національних підходів до розвитку економіки, всі країни прагнуть до розробки і реалізації державної інноваційної політики. Держава, створюючи умови для реалізації інноваційної політики, впливає на формування та становлення не лише державного, але і приватного сектора економіки.

Концепція нової комбінації чинників виробництва Й. Шумпетера, що ґрунтується на постійній зміні чинників виробництва під впливом інновацій, визначає розвиток малого підприємництва головним чинником диверсифікації економіки [1].

Підприємництво – це безпосередня самостійна, систематична, на власний ризик діяльність з виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг із метою отримання прибутку, яка здійснюється фізичними та юридичними особами, зареєстрованими як суб'єкти підприємницької діяльності в порядку, установленому законодавством [2].

Концепція сталого регіонального розвитку, яка на сьогодні набуває значного поширення і підтримки та згідно з якою економічний розвиток повинен відповідати соціальним та екологічним стандартам, підкреслює, що малі підприємства володіють високим інноваційним потенціалом і роблять менший негативний вплив на оточуюче середовище, ніж великі [3].

Аналіз останніх джерел і публікацій. Однією з головних складових проведення інноваційної політики держави є активне та ефективне використання малого бізнесу з метою задоволення потреб споживчого ринку. При розгляді теоретичних та практичних аспектів інноваційної діяльності свій внесок зробили як зарубіжні, так і вітчизняні науковці, зокрема Б.Твіст, Р.Фостер, В.Хортман, О.Барановський, Т.Ковальчук, В.Савчук, Л.Федулова, В.Черняк, Б. Данилишин, С. Дорогунцов та інші. Разом з тим багато складових формування малого інноваційного бізнесу залишаються недостатньо досліджені. Тому важливим є обґрунтування, вивчення проблем та перспектив розвитку малого бізнесу в умовах формування інноваційної інфраструктури та подальшого становлення в регіонах України.

Методика досліджень. Для досягнення поставленої мети застосовувалися методи: логічного узагальнення – для виявлення основних напрямів державного регулювання розвитку підприємства на основі дослідження здобутків світової та вітчизняної економічної думки; діалектичний – для дослідження суперечності державного регулювання розвитку підприємств в сучасних глобалізаційних умовах та абстрактно–логічний – при формулюванні висновків.

Результати досліджень. Головна внутрішня причина економічного розвитку пов'язана з творчістю людини, а новатори-підприємці – це ті, котрі здатні перетворювати нові ідеї в ефективні економічні вирішення [3].

На думку П. Друкера, становлення та розвиток нового постіндустріального суспільства можливе за досить високого рівня добробуту населення і творчої активності сучасної інтелектуальної особистості. Тому комплексні заходи, спрямовані на формування та розвиток інноваційних територіальних структур – науково-технологічних, наукових, дослідницьких парків, бізнес–інкубаторів і технополісів, які сприяють піднесенню економіки та активізації творчого процесу, увійшли в розвинених країнах до числа пріоритетних державних програм.

П. Друкер відзначав, що зростання економіки є безпосереднім результатом проведених інноваційних змін. Провідна роль в економіці належить мільйонам малих і середніх підприємств, очолюваних підприємцями, що діють на свій страх і ризик [4].

У світовій практиці існує три підходи до визначення малих та середніх підприємств за такими критеріями: кількістю зайнятих, обсягом продажу продукції (послуг), балансовою вартістю активів (таблиця 1).

Таблиця 1.

Визначення малих та середніх підприємств за методикою ЄС [6,с. 87]

Підприємства	Кількість зайнятих	Річний обсяг, млн.єкю	Баланс, Млн. єкю
Малі	Менше 50	Менше 4	Менше 2
Середні	50-250	Менше 16	Менше 8

Високий рівень розвитку малого та середнього підприємництва в країнах ЄС є необхідною умовою успішного функціонування ринкової економіки. Державне регулювання доповнює ринковий механізм. Головною метою держави є розроблення відповідної соціальної, економічної, законодавчої основи. Тому вивчення досвіду малого підприємництва сприяє розвитку державної політики шляхом поєднання, узгодження, комбінування різних форм, методів, засобів регулювання та підтримки, головними серед яких є: законодавчо-правова інституційна, фінансово–кредитна підтримка,

(передбачає прямі гарантовані позики), цільове субсидування, пільгове кредитування, гарантії перед кредитними товариствами, цільове бюджетне фінансування, створення різних кредитно-фінансових та інвестиційних організацій, сприятлива податкова політика, інформаційно-консультативна, організаційно-управлінська підтримка, технологічне навчання, технічна допомога, стимулювання зусиль у сфері самоорганізації бізнесу. Такі засоби так чи інакше передбачені програмами стимулювання малого та середнього бізнесу в більшості розвинених країн [5].

Практика показує, що якнайповніше задоволення споживчого попиту сьогодні багато в чому визначається ефективність роботи невеликих підприємств. Високі темпи освоєння нововведень, мобільність технологічних змін, впровадження винаходів, швидке зростання сфери послуг, гостра цінова і нецінова конкуренція, що призводить, з одного боку, до зниження цін, а з іншого – до того, що споживач одержує продукцію і послуги високої якості. Це також дає можливість для держави одержувати значні кошти у формі податкових надходжень – все це і складає внесок інноваційного бізнесу в економіку країни [6].

Однак ступінь поширення інноваційних процесів у вітчизняному малому бізнесі помітно відстає від аналогічного показника у вітчизняній економіці в цілому та у малому підприємстві розвинених країн світу. На сьогодні близько 2% малих підприємств займаються інноваційною діяльністю. Для порівняння: в Німеччині понад 60% малих підприємств є інноваційно активними .

Невисокий ступінь інноваційної активності малих підприємств пов'язаний з недостатнім рівнем розвитку організаційно-правових форм інноваційного підприємництва. Що стосується показників інноваційної діяльності малих підприємств та діяльності венчурних фондів, виходячи із загальнонізських їх значень на теперішній час, можна очікувати зростання у рази в наступні 8–10 років, але для цього необхідно запровадити відповідні інституційні зміни (наприклад, закон про венчурні фонди інноваційної спрямованості) та заходи

щодо стимулювання інноваційної активності (у першу чергу фіскального характеру) [7].

Активізація інноваційної діяльності є важливою складовою економічного розвитку підприємства, регіону, країни, суспільства. За умов ринкової економіки основними регуляторами підприємницької діяльності є кон'юнктура ринку конкуренції. А найсуттєвішими специфічними ознаками, за якими мале підприємство відрізняється від великого, є вразливість, ризикованість, мінливість, інноваційність [8].

Не можна не погодитися з тим, що всі наведені ознаки притаманні малому бізнесу. Сьогодні існує об'єктивна необхідність у прискоренні процесу переходу до інноваційної моделі розвитку країни, що дозволяє не тільки ефективно ліквідувати кризові явища в економіці, але й забезпечити відчутне їх зростання у найближчій перспективі [9].

Малий інноваційний бізнес є важливою складовою економіки. Його роль, перш за все, визначається через унікальну спроможність до прискорення подолання розриву, що виникає між стадіями наукових досліджень та використання їх результатів у практичній діяльності. Ця властивість малого інноваційного підприємства зумовлює вагомую роль його представників у процесах продукування інноваційних ідей, використання та поширення сучасних новітніх технологій, створення на їх базі потужних корпорацій і забезпечення таким чином нових робочих місць в економіці [10].

На інноваційну діяльність малого бізнесу можуть впливати різні фактори, які за своїми характеристиками поділяються на основні та розвинуті. Основні – це кліматичні умови, природні ресурси, некваліфікована робоча сила, фінансові ресурси. Вони не потребують ніяких зусиль, або для цього необхідні невеликі капіталовкладення. Розвинуті фактори – це науковий потенціал, висококваліфіковані кадри. За їх допомогою можна отримати стійкі конкурентні переваги [11].

Отже, основними напрямками державної політики підтримки малого інноваційного бізнесу є такі: удосконалення правового регулювання; сприяння

удосконаленню структури малого підприємництва; пільгове оподаткування; кредитно-інвестиційна підтримка; зовнішньоекономічні преференції; інформаційно-консультативна підтримка; підготовка кадрів; науково-методична підтримка; розробка державних програм підтримки підприємництва тощо.

Виділяють такі основні складові інноваційної функції малого бізнесу:

- забезпечення зайнятості висококваліфікованих спеціалістів у сфері НДДКР;

- сприяння технічного переозброєння традиційних галузей економіки;

- мобілізація науково-технічних ресурсів;

- впровадження нових технологій і освоєння нових видів продукції;

- сприяння розвитку науково містких галузей.

Україна майже не використовує інноваційний потенціал малого бізнесу. Це справляє негативний вплив на розвиток інноваційної діяльності, оскільки саме мале інноваційне підприємництво повинно давати поштовх розвитку наукомістких великих корпорацій, створювати передумови для успішної реалізації всіх стадій інноваційного процесу [12].

Висновок. Сучасні досягнення України в міжнародному вимірі конкурентоздатності економіки, рівня розвитку й особливо ефективності функціонування національної інноваційної системи є не зовсім достатніми для забезпечення сталого розвитку вітчизняної економіки, гарантованої національної безпеки, виходу в найближчій перспективі за рахунок економічного зростання на європейські стандарти життя українських громадян. Соціально-економічний розвиток української економіки на засадах інноваційного розвитку малого бізнесу має бути забезпечений комплексним застосуванням всіх важелів економічної політики. При цьому інноваційна стратегія, як основа майбутніх прибутків, має стати стимулом для реальної співпраці держави і бізнесу, в тому числі і малого. При цьому держава на законодавчому рівні стимулює і створює механізми підтримки і розвитку ринку інновацій. А малий бізнес як зацікавлений у підвищенні

конкурентоспроможності, значно активніше сприяти впровадженню в життя даної політики.

Література

1. Шумпетер Й. Теория экономического развития (Исследования предпринимательской прибыли, капитала и цикла конъюнктуры) / Пер. с нем. – М.: Прогресс, 1982. – 452 с.
2. Закон України “Про підприємництво” // ВВР України. – 1991. – № 14. – С. 3
3. Кондратюк Т.В. Державна політика підтримки малого бізнесу: Монографія. – К.: Академія, 2003. – 112 с.
4. Рудь, Н.Т. Економіка і організація інноваційної діяльності: навч. посібник [Текст] / Н.Т. Рудь. – Луцьк: РВВ ЛНТУ, 2007. – 476 с.
5. Михасюк І., Мельника А., Крупка А., Золога З. Державне регулювання економіки: Підруч. / За ред. І.Р. Михасюка. – 2-ге вид. – К.: Ельга-Н, 2002. – 592 с.
6. Колодяжна І.В. Роль малого інноваційного підприємства в умовах подолання економічної кризи / І.В. Колодяжна // Політичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2009. – № 1. – С. 128-131.
7. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kno.rada.gov.ua/komosviti/control/uk/publish/artikle?art_id=47920.
8. Становлення і розвиток малого бізнесу в регіоні: колективна монографія [Текст]; за ред. Н.І. Редіної. Дн-ськ: ДДФА, 2008. – 508 с.
9. Буркинський, Б.В. Інноваційна стратегія у соціально-економічному розвитку регіону [Текст] / Б.В. Буркинський, Є.В. Лазарева. – Одеса, 2007. – 139 с.
10. Федулова Л.І. Інноваційна економіка. Підручник для ВНЗ / Л.І. Федулова. – К.: Либідь, 2006. – 480 с.
11. Палиця С.В. Інноваційна діяльність в Україні // Економіка та держава. – 2008. – № 10. – С. 52.

12. Корпоративні структури в національній інноваційній системі України / Л.І.Федулова, В.Л.Осецький, Ю.В.Гончаров та ін.; за ред. Л.І.Федулової. – К.: Вид-во ІНТЕЛ, 2007. – 812 с.

References

1. J. Schumpeter. The theory of economic development (A researching into Profits, Capital and the Business Cycle) / J. Schumpeter // German translation. – Moscow.: Progress, 1985. -452 p.
2. The Ukrainian Act “On Enterprise” // Supreme Council of Ukraine. – 1991. - №14.- p.3
3. T. V. Kondratiuk. Government policy to support small businesses: Monograph. – Kyiv.: Academy, 2003. – 112 p.
4. N.T. Rud. Economics and organization innovation: tutorial /N.T. Rud. – Lutsk: Lutsk National Technical University, 2007. – 476 p.
5. I. Myhasuk, A. Melnuk, A. Krupka, Z. Zologa. State regulation of Economy: textbook./ I. R. Myhasuk. – the second publ.- Kyiv.: Elga-N, 2002. – 592 p.
6. I. V. Kolodyazhna. The role of small innovative enterprise in the economic crisis/ I. V. Kolodyazhna// Political and practical aspects of the economy and intellectual property. – 2009. - № 1. – P.128-131.
7. The strategy of innovative development of Ukraine for 2010-2020 in Conditions of Global Challenges - Available at: http://kno.rada.gov.ua/komosviti/control/uk/publish/article?art_id=47920.
8. The establishment and development of small business in the region: collective monograph; edited by N.I. Redina. Dnipropetrovsk: Dnipropetrovsk State Academy of Finance, 2008. – 508 p.
9. B.V. Byrkinskyi. Innovation strategy in social and economic development of the region/ B.V. Byrkinskyi, E.V. Lazarev//. – Odesa, 2007. – 139 p.
10. L. I. Fedylova. Innovation economy. Textbook for the Institution of higher education/ L.I. Fedylova//. – Kyiv.: Lubid', 2006. – 480 p.

- 11.S. V. Palutsya. Innovation activity in Ukraine // Economy and state. – 2008. – № 10. – P.52.
12. Corporate structures in the national innovation system of Ukraine / L.I. Fedylova, V.L. Osetskiy, Y.V. Goncharov and other..; // edited by L.I. Fedylova. – Kyiv.: Publisher INTEL, 2007. – 812 p.

Аннотация

Мельник В.В., Бобко В.В., Поліщук О.М.

Актуальные проблемы развития малого инновационного бизнеса в Украине

Важной составляющей государственной инновационной политики есть привлечение представителей малого бизнеса. Государству необходимо стимулировать развитие малых инновационных предприятий.

Цель статьи – выделить и исследовать направления государственного регулирования развития предприятий и определить главные противоречия в условиях глобализации. Для достижения поставленной цели используются методы: логического обобщения – для выявления основных направлений государственного регулирования развития предприятия на основе исследования достижений мировой и отечественной экономической мысли; диалектический – для исследования суперечности государственного развития предприятий в современных глобализационных условиях и абстрактно – логичный – при формировании итогов.

Инновационная стратегия должна стать стимулом для сотрудничества государева и бизнеса. Развитие малого инновационного бизнеса должно иметь поддержку всех рычагов экономической политики. Инновационная активность малых предприятий в Украине сегодня находится на стадии упадку. Развитие малого инновационного бизнеса должно быть приоритетным направлением государственной политики.

На законодательном уровне должен быть создан действенный механизм развития рынка инноваций. Малые инновационные предприятия должны активно способствовать введению соответствующей политики.

Определение названных направлений государственного регулирования даст возможность направлять действия государства в сторону оптимизации влияния негативных и позитивных качеств на развитие национального предпринимательского сектора.

Ключевые слова: *инновации, бизнес, государство, глобализация, развитие, экономика, предприятие, приоритет, рынок.*

Melnyk V.V., Bobko V.V., Polishchuk O.M.

Topical problem of small innovative business development in Ukraine

The important component of the state innovative policy is attraction of representatives of the small business in this process. The state has to encourage the development of the small innovative enterprises.

The purpose of the article – to isolate and explore areas of state regulation of business and define its basic contradictions in globalization conditions. To achieve this objective methods were used: logic synthesis – to identify the major areas of state regulation on the basis of research achievements of world and national economic thought; dialectical – to explore the contradictions of state regulation of business in modern conditions of globalization and abstract logic – in formulating conclusions.

The innovative strategy has to become an incentive for cooperation of the state and business. The development of small innovative business has to have an all-round support of the economic policy. Today the innovation activity of small enterprises is on the stage of decay in the Ukraine. The priority direction of the state policy has to be the development of the small innovative business.

Mechanisms of the development of the innovative market have to be established on the legislative level. The small innovative enterprises have to assist to put into practice appropriate policy.

Defining these areas of state regulation of business makes it possible to direct government actions towards optimizing the effects of positive and negative features of globalization on the development of the national business sector.

Key words: *innovative, business, state, globalization, development, economic, enterprises, priority, market.*